

правовою. З нашої точки зору, відповідний нормативний припис має з'явитись у КУпАП, що і стане предметом наших подальших досліджень.

Література:

1. Закон України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за незаконне використання гуманітарної допомоги» від 24.03.2022 р. № 2155-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-20#Text>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-501-6-127>

ТРАДИЦІЯ ОХОРОНИ ВЛАСНОСТІ В КРАЇНАХ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ

Кулик Анастасія Валеріївна

*аспірантка кафедри кримінального права,
Національний університет «Одеська юридична академія»
м. Одеса, Україна*

Право на приватну власність та її захист стали для країн романо-германської правової системи справжнім «священним crown». Проте суттєвою проблемою правової традиції нашої країни донині залишається налагодження ефективної системи захисту приватної власності та усунення можливості її порушення органами публічної влади.

Традиція дуже обережного ставлення до власності загалом і приватної власності, зокрема, сягає своїм корінням у римське право. Хоча минуло багато часу після розпаду Західної Римської імперії, важливість римського права все ще очевидна сьогодні. Відомий римський історик Гіббон вважав, що багато народів досі користуються римським правом, навіть ті, які ніколи не залежали від Риму. Термін «Roman law» означає право римської рабовласницької держави [1, с. 120].

Розвитку римського приватного права сприяли певні обставини, наприклад високий рівень товарно-грошових відносин, які були досягнуті в Римі за часів пізньої республіки.

Велике значення мав «всепогодний характер самої імперії, яка примирила різні правові системи, що існували в завойованих країнах, таких як Греція, Єгипет, Сирія та інші.

Римське право зародилося і розвинулося в момент соціальної боротьби, тому в цьому праві сформувалися такі риси, як строгість і жорсткість правової норми. Ці якості не менше вплинули на правову систему. І завдяки цій обставині римляни з самого початку змогли відокремити правові норми від сфери почуттів, створити точний механізм регулювання правовідносин [2, с. 32].

Головною рисою римського права є його раціональність до світових правових норм, адже Рим підтримував торговельно-економічні та політичні відносини з іншими країнами, що сприяло створенню правових норм у сфері приватного права.

Приватна власність римських громадян могла бути спільною власністю сім'ї. Велике значення в римському праві надавалося захисту прав власності і зокрема власності на землю. Спочатку захист власності на землю в римському праві регулювався особами, що належали до родових римських сімей, які тримали в своїх руках державні землі, а плебейські фермери страждали від сквоттингу. Поряд з боротьбою плебейів з патріотами за землю йшла боротьба за розширення політичних прав плебейів.

Довгий час в римській історії не було чіткого терміну власності. Навіть у стародавні віки всі випадки володіння речами, які були в домогосподарстві, згодом речами, які перебували у володінні певних осіб, поширювали термін *proprietas*, застосовуваний лише до права власності як повного та абсолютного законного володіння особи над річчю. Це поняття права власності було підкріплено в кодифікації Юстиніана через використання терміну *plenainhereditas* – повна влада над віче [3, с. 4].

Класична західна юриспруденція вважала право власності найповнішим домінуванням речі. Подібне розуміння власності було взято з римського приватного права та використано в романо-германській правовій системі. Відома стаття 544 Цивільного кодексу Франції 1804 року. Визначає власність як «право використовувати та розпоряджатися речами в найбільш абсолютному...» [4]. Таке розуміння власності також захищає цивільне законодавство Німеччини, згідно з яким «власник речі може розпоряджатися річчю на власний розсуд і усунути інших осіб від будь-якого впливу на неї» (903 GSU). Подібне формулювання міститься в Цивільному кодексі Швейцарії 1907 рік [5].

Ідея захисту прав власності, що отримала розвиток як у римському праві, так і в законодавстві романо-германської правової системи, є дуже актуальною і сьогодні.

На відміну від сучасного українського переліку прав власника (володіння, користування, розпорядження) в римському праві такого не існувало. Право на захист власності в Римі не обмежувалося окремими

володіннями, а являло собою повне юридичне і фактичне володіння цією річчю, тому що всі права могли належати не самому власнику, а особі, яка володіла цією річчю на іншій Але цей факт не порушував правовий зв'язок між власником і об'єктом.

Правові засоби, за допомогою яких захищалися права власності, можна розділити на дві групи: публічні та приватні.

Публічне право означає, які відображені в кримінальному праві та інших нормах публічного права за шкоду, заподіяну власнику майна. Кримінальне право встановлювало відповідальність у вигляді виплати певної суми на користь потерпілої сторони за будь-яку шкоду майну або особі. Цей вид оплати збитків отримав назву «ransom». На той час не було поділу на навмисне і ненавмисне заподіяння шкоди. Лише пізніше будь-яке незаконне діяння було визнано «delict». Ці правопорушення поділялися на публічні та приватні, залежно від того, кому було завдано шкоди. Якщо інтереси держави були порушені, то це був публічний делікт, а приватні делікти мали на меті завдати шкоди інтересам конкретної особи» [6, с. 26].

Публічно-правові та приватноправові традиції захисту прав власності також були прийняті в романо-германській правовій системі.

Слід зазначити, що на розвиток національної правової системи вплинув припис римського права. Однак вплив іноземного, в тому числі римського, права на правовий розвиток нашої держави не скасовував самостійного характеру розвитку вітчизняної правової системи. У нашій країні цей вплив був набагато слабшим, ніж у ряді інших європейських держав.

Література:

1. Задорожний Ю. А. Римське право – доктринальна першооснова права та юридичної науки в країнах романо-германської правової сім'ї та України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2008. 220 с.

2. Правова культура в умовах становлення громадянського суспільства : монографія / за ред. Ю. П. Битяка і І. В. Яковюка. Х. : Право, 2007.

3. Мочульська, М. Є. Зародження правової доктрини як юридичного феномену. *Вісн. Львів. ун-ту. Юрид серія*. 2010. Вип. 51. С. 2-6.

4. Цивільний кодекс Франції. URL: https://vue.gov.ua/Цивільний_кодекс_Франції

5. Цивільний кодекс Швейцарії 1907 року. URL: https://www.fedlex.admin.ch/eli/cc/24/233_245_233/en

6. Шала Л.В. Рецепція римського права в Україні: доктринальний рівень. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ*. 2010. № 1. С. 25-27.